

Muneeb

Pieter De Buysser

Ik heb begrip voor uw argwaan, ze kwetst me diep, maar ze is gerechtvaardigd. U vraagt zich allicht en volkomen terecht af wat een man als ik achter deze winkeltoog doet. U hebt al lang gemerkt dat ik niet uit Pakistan afkomstig ben maar uit de Baillet-Latourlei in Brasschaat. Dat spijt me, maar de manoeuvreerruimte om daar nog iets aan te veranderen is niet meer. Hier, in dit kader van Carapils en Turks brood, heb ik de limiet van mijn mogelijkheden bereikt. Ik zit hier door mijn blijvende kenmerken verankerd in mijn roerloze geschiedenis. Ja, ik heb in de poloclub geleerd mijn paard te laten strelen door de kinderen van de Vlaamse Autismevereniging, wie bevoorrecht is moet kunnen delen, zo is het mij bijgebracht en zo is het mij nog altijd aan te zien. Het spijt me. Voor ik mijn verhaal begin te vertellen wil ik u om begrip vragen. Het is gemakkelijk te sympathiseren met helden uit arme landen die van niets begonnen zijn en wie het toch gelukt is uit hun sociale klasse te springen. Maar ook ik probeer mijn klasse achter te laten, de sprong te maken. En ook ik krijg de springplank niet uit het niets aangeboden. Ik kan enkel steunen op mijn eigen inspanning, tegen alle omstandigheden in. Ik boekte al enige vooruitgang. Maar vorig week nog bleek ik ineens dubbel verzekerd te zijn, zonder dat ik daar iets van af wist. Cadeautje van mijn grootvader die zijn erfenis verstandig heeft aangepakt. Zo bleek ik drie jaar geleden plots ook bescheiden aandeelhouder te zijn van CMB, ABINBEV en Belgacom. En ik maar werken aan mijn onthechting. Vorig jaar stuitte ik op een verloren en vergeten babyspaarrekening van 30 jaar geleden, de vakbond heeft nog allerlei in petto voor mij, om nog te zwijgen van de erfenis van mijn kinderloze grootoom die vier appartementen in Knokke bleek te hebben, weliswaar te verdelen over 7 neven en nichten. Vertrouw me: het is dag en nacht werken, het doel voor ogen houden, en gepassioneerd blijven.

Ik weet nu dat ik grenzen heb, u herkent meteen in mij een oude Europeaan, en ik weet dat ik nooit tot de totale zuiverheid zal komen. Ik heb deze plaats, hier in deze Pakistaanse nachtwinkel ingenomen, in alle bescheidenheid,

om voor de allereerste keer te vertellen van een man die niet zomaar onze levens zal veranderen, hij zal ons van leven doen veranderen. Zijn grootste geheim is dat hij geen geheim heeft. Hij is klaar. De helderheid zelf, onloochenbaar als een wiskundige oplossing. Het spoor van zijn impact is niet eens te vergelijken met een krater. Zodra ik zo meteen verteld zal hebben wat ik te vertellen heb, zal mijn leven veranderd zijn.

Ik wou dat ik kon zeggen dat hij mijn beste vriend was, maar zo aanmatigend durf ik niet te zijn. Laat mij u vertellen van mijn eerste kennismaking met Muneeb. De man naar wie deze nachtwinkel genoemd is, en naar wie menige straat, streek en zelfs tijdperken genoemd zullen worden. Muneeb.

Het was het begin van ons eerste academiejaar aan de London School of Economics. Muneeb was een magere, onopvallende jongeman. Het was hem aan te zien dat hij nooit viool had leren spelen. Al gauw bleek hij de hardste werker van ons allemaal, en een van de slimste. Zijn notities waren de beste. Gestructureerd, volledig en toch ontdaan van overbodige details. Studeren in Londen is onbetaalbaar. Maar hij had een regelmatig inkomen. Nooit te veel, nooit te weinig. Ik daarentegen had al eens te veel, gevolgd door periodes van nijpend tekort. Hij werkte drie avonden per week in een Pakistaans restaurant in Old Street maar dat kon onmogelijk alle kosten dekken. Ik kwam er al snel achter dat hij een geheime grot had, een Alibabakluis waar onophoudelijk geld uitstroomde, een magische bron, een hoorn des overvloeds die maandelijks aan een constant ritme een bescheiden bedrag op zijn rekening druppelde. Het heeft een tijd geduurd alvorens hij me in vertrouwen nam, maar de avond kwam waarop hij me tot in de details uitlegde hoe zijn vader samen met diens broer, nonkel Ali, in Brussel zijn beland. Hoe ze samen deze nachtwinkel zijn begonnen, en hoe ze hem genoemd hebben naar de enige zoon, Muneeb, toen net geboren.

Terwijl zijn vader en nonkel Ali leefden op chips en overrijpe tomaten, belandde de weinige winst op een rekening voor Muneeb's studies. Muneeb, ik en onze kotgenoten in Londen bespraken de ethische beleggingsopportuniteiten en bereidden de filantropische acties voor ten bate van UNICEF. Intussen stonden

zijn eigen vader en oom 17 uur per dag in de nachtwinkel sigaretten, javel, en af en toe een blik tomatensaus te verkopen.

Muneeb was een man naar mijn hart. Hij kende de waarden van het ware ondernemerschap. We werden vrienden, en samen met onze Noorse en Finse studiegenoten besloten we, conform onze opvoeding, dat we onze privileges ten goede moesten aanwenden. We zetten met een minimaal startkapitaal een klein speculatief fonds op, organiseerden onze *trades* en konden zo iedere maand een kleine 2000 pond schenken aan sociale projecten. Maar het begon te knagen. We gebruikten onze kennis en onze rijkdom die allemaal was voortgekomen uit een ten dode opgeschreven systeem, om slechts enkele van de open wonden die het systeem sloeg te stelpen. Deze vaststelling kwelde vooral Muneeb. Het voelde alsof hij de hand die hem voedde moest afhakken. Alles wat hij kon en had bereikt, had hij gekregen dank zij het fatale koppel *caritas* en kapitalisme, het monster dat met de ene poot slaat en met de andere zalft. De vraag die Muneeb steeds meer bezig hield was: zou het mogelijk zijn het monster te laten oplossen? Het monster waarvan hij goed wist dat hij zelf er de verpersoonlijking van was...

Hij zocht naar manieren om zich te zuiveren. Hij wist dat het een individu, een unieke persoonlijkheid moet zijn die het voortouw neemt, maar hij wist evenzeer dat het niet gaat over persoonlijke moraal en verdienste maar over structureel verzet. De verwevenheid van individu en structuur, die onontwarbare knoop fascineerde hem mateloos. Hij wist dat het geen zin had aan structuren te sleutelen als je in je eigen leven vervadst, en hij wist dat het geen zin had persoonlijke wijsheid en ethiek te verfijnen en de structuren met rust te laten. Samen lazen we Marx en Hobbes, Spinoza en Hannah Arendt, Voltaire en Thoreau, de Tao-boeken en Eckhart.

En na een jaar studeren liet hij al zijn boeken liggen. Dat kwam hij letterlijk zo zeggen op een spaghettiavond waar we de investering in een biologische appelboomgaard bespraken: 'Ik laat nu de boeken liggen'. En hij vertrok. Toen volgden er 42 dagen waarop niemand iets van hem hoorde. Niemand wist of hij een reis gemaakt had, of hij zich fysiek getraind had, of hij iemand gesproken had. Op een ochtend stond hij er weer en hij zei: 'Ik heb een beslissing genomen. Wie gaat mee?'

‘Ik!’

En enkele uren later zaten we in de Eurostar. Ik heb de hele rit zitten vissen naar wat zijn beslissing inhield, maar hij loste niets. Ik bestudeerde ieder gebaar, ieder blik, iedere toonhoogte nam ik in mij op als mogelijke sleutel, als teken of aanwijzing van zijn plan. Dat hij met een absoluutheid tekeer zou gaan die zijn gelijke niet kent, daar twijfelde ik niet aan. Maar dat hij al het gelijke op dergelijk totale en alomvattende manier in de schaduw zou stellen, had ik nooit vermoed.

We kwamen aan op een zaterdagochtend. De deur klemde toen ook al, en hij stond binnen. Slank, licht geparfumeerd, op Docksidés, een afgewassen jeans en een elegant polotruijtje. Het zwarte haar met een weinig gel naar achter. Zijn vader en oom Ali konden hun ogen niet geloven: onaangekondigd stond hij daar. Ze omhelsden mekaar innig. Dat kon hooguit twee keer per jaar. Op de vraag wat hij zo onverwacht kwam doen, zei hij: ‘Zet de deuren open. Maak de ramen vrij. Alles voor de vensters moet weg.’

‘Maar waarom?’

‘Er zullen geen vragen meer zijn, en geen antwoorden.’

Zijn vader en nonkel Ali begonnen de rekken voor de ramen leeg te maken. Intussen keek Muneeb naar de muur waar op houten schabben, van de vloer tot aan het plafond, Hercules ontstopper en bussen javel stonden opgestapeld. ‘Al jaren het meest succesvolle product van de winkel.’ Zo legde hij me vriendelijk uit terwijl zijn vader en zijn oom, als waren ze zijn dienaren, zich het zweet in werkten. ‘De verkoop van alleen deze producten heeft mogelijk gemaakt dat ik ben geworden wie ik ben. Hercules is de sterkste ontstopper die er te vinden is. Nergens anders te krijgen.’ Muneeb legt me uit dat met de opbrengst van deze flessen javel en Hercules ontstopper voor hem het kennen begonnen is. En dat hij zich hiermee ook van alle kennen en kenmerken zal ontdoen. Ik kijk Muneeb aan, er is zeker veel van Spinoza dat mij is ontgaan en ik was er altijd van uit gegaan dat dit bij Muneeb ook het geval was geweest. Het licht viel genadeloos de winkel binnen. Voorbijgangers bleven staan en wierpen nieuwsgierige blikken. Ik durfde niets te vragen. Toen zijn vader en nonkel Ali klaar waren met de rekken sprak Muneeb, met een natuurlijk gezag: ‘Maak nu deze diepvriezer leeg’, en hij

wees naar een reusachtig oude, licht doorgeroeste diepvrieskist. Nonkel Ali begon eraan zonder vragen te stellen: gewoon uitvoeren. Hij tilde de klep open en begon de kartonnen dozen diepvriespizza aan een razend tempo uit de diepvriezer te zwieren. Muneeb's vader probeerde de dozen zo goed en zo kwaad als ging tussen de blikjes cola en de breezers te wringen, maar vijftig pizza's kon hij onmogelijk koel bewaren. Hij en zijn broer hebben niettemin de ware ondernemersspirit: zij zien in iedere crisis een opportuniteit, ze besluiten van de gelegenheid gebruik te maken een klantvriendelijke geste te stellen en de pizza's die meer dan vijf maanden over tijd zijn te laten verdwijnen in het keldergat.

‘Neem de bussen javel en Hercules uit de rekken. Begin bij de bovenste rij, en ga zo naar beneden. Neem ze allemaal. Eén na één. En giet ze leeg in de diepvriezer.’

Gewoon doen wat je gevraagd wordt: Ali en zijn vader hebben hun leven lang geïnvesteerd in het verstand van deze jongeman, dus het kwam niet in hen op zijn beslissing in twijfel te trekken.

De diepvriezer was tot aan de rand gevuld met ijskoud bleekwater en Hercules ontstopper. Ik zag Nonkel Ali naar de deur zwalpen. Op de drempel begon hij droog te braken. De dampen die uit de diepvriezer opstegen verschroelden de longen. Muneeb hief het hoofd. Hij schudde me de hand. En stapte kalm naar de diepvriezer. Zette zijn handen op de rand, en met één sierlijke beweging sprong hij in de diepvriezer.¹

Alles weg. Niets meer te zien. Muneeb is niet meer. Alleen ik ben nog hier. Om te getuigen van Muneeb's verdwijnen. Muneeb is overgegaan, hij is de

1

(Ik ga u de exacte beschrijving besparen, maar wie twijfelt aan de wetenschappelijke correctheid verwijs ik graag door naar het onderzoek aan de Katholieke Universiteit Leuven besteld door onderzoeksrechter Bruno Bulthé in het kader van het gerechtelijk onderzoek naar de opgeloste moorden van Andras Pandy. Deze dominee had in de jaren negentig zijn ontstoppers ook hier ingeslagen om ermee in de kelder van zijn huis, hier aan de overkant van het kanaal, de lijken van zijn dochters en zijn vrouw te laten verdwijnen. De conclusie van het onderzoek was dat het werkte.)

noodzakelijke contingentie, Muneeb gebeurt nu. Het is nu dat hij begint. Hij begint zonder te zijn. Hij is nu: begin. Zelf is hij — ook al is hij nu zonder zelf en zonder zijn — voorbij aan alle zijn en worden. Zoals een straatsteen die verdwijnt, en waardoor de straat die fataal stilstaat eindelijk in beweging komt, zo gebeurt Muneeb. Waar is Muneeb? Muneeb ontist onder ons. Hoe ontist Muneeb onder ons? Muneeb ontist onder ons buiten tijd en ruimte, als een vacuümpomp. Waarom ontist Muneeb onder ons buiten tijd en ruimte als een vacuümpomp? Omdat ik het zeg. En ik zeg het omdat ik het u niet wens te ontzeggen. Er is u al te veel ontzegd: een vrij stromende geschiedenis? Ontzegd. Zo'n klaterende beweging van wereldbeelden die almaar beter worden? Ontzegd. Een frisse omwenteling van samenlevingsmodellen, speels als opgroeiende hondjes die steeds inniger samen spelen? Ontzegd. Daarom zeg ik hier en nu dat Muneeb voor ons het absolute is geworden. Al zijn tijd en ruimtelijke kenmerken, karakteristieken en eigenschappen zijn opgelost. Muneeb is nu de radicale vrijheid, de belofte, de opening die ons bevrijdt. Last van klemmende schoenen in onze verstopte geschiedenis? Met Muneeb wordt alles anders. U zegt dat deze belofte hol klinkt? Ik zeg u: ze is de holte zelf. De ontsluiting van het hiaat. Vanaf heden hier te krijgen. Nu zeg ik het, en ik weet dat morgen al ook u het zal zeggen: Muneeb is de oplossing.

September 2012

Geschreven voor het project 'Les habitués' van Passa Porta en Festival Kanal